

Motion

1981/82:336

Marianne Karlsson

Skattefrihet för inkomst av hobbymässiga uppfinningar

Uppfinnande och exploatering av uppfinningar är en ganska riskfylld hantering, som skiljer sig rätt mycket från annan verksamhet som sker i ekonomiskt syfte. En insats av pengar och arbete under många år leder ibland till ganska stora inkomster men i flertalet fall trots allt till att det inte blir någonting och pengar och möda i långa loppet visar sig förspillda. Tyvärr är det omöjligt att i förväg säga vilka uppfinningar som kommer att lyckas. Verksamheten har alltså starkt lotteriinslag.

Det torde knappast på allvar bestridas att ett av problemen i dagens Sverige är att det kommer fram för litet uppfinningar till marknadsmässig användning. De som satt sig in i saken försäkrar att felet inte ligger i brist på idéer, utan problemet ligger på ett annat plan. Stora pengar läggs ned från samhällets sida, genom anslagsverksamhet från STU och andra statliga organ. Tyvärr verkar detta inte räcka.

Jag har motionsvis i flera repriser framhållit en skattemässig aspekt på problemet, nämligen det faktum att en enskild person, som efter flera års nedlagda kostnader faktiskt lyckas sälja sin uppfinning till någon som vill börja tillverka den, blir orimligt hårt beskattad i det att han nekas rätten att göra avdrag för sina kostnader i den mån dessa faller på skatteår som ligger före inkomståret.

Det är i teorin så att inkomster av hobbyverksamhet inte är skattepliktiga. Detta anses bero på att verksamheten sker utan förvärvsintresse eller åtminstone oberoende av sådant intresse. Ett exempel på dylik skattefrihet är att den som äger en eller högst två kapplöpningshästar inte behöver skatta på vad hästarna springer in. Ett annat exempel är att en biodlare som har högst 15 bisamhällen (och där verksamheten inte ingår i annan inkomstkälla såsom jordbruk eller trädgårdsskötsel) undgår beskattning. Det är möjligt att den praktiska orsaken till dylik skattefrihet är att flertalet hobbyverksamma går med förlust, så att de eljest skulle ha rätt att göra förlustavdrag mot andra inkomstkällor, men detta förhållande torde även gälla för uppfinnare.

Problemet kompliceras i hög grad av att om det blir vinst på uppfinneri, så blir den ofta stor och hamnar dessutom nästa alltid på ett inkomstår sent i verksamheten. Dessa förhållanden gör att uppfinnande passar ganska illa in i vårt skattesystem. Det är min tro att detta är själva kärnpunkten i det problem som uppfinnarna känner av direkt och samhället känner av indirekt. En särbehandling av inkomsterna från uppfinningar är därför högst motiverad.

I en departementsutredning (Industridepartementet, Innovationspolitik för tillväxt) redovisar utredningsmännen erfarenheter från USA, som innebär att marknaden för exploatörer av uppfinningar är ganska känslig för om skatten blir för hög, så att en låg skatt, upp till 25 %, saknar betydelse, medan därefter kraftig minskning av aktiviteten sker vid ökad skatt och att aktiviteten nästan uteblir då skatten tar halva vinsten. Detta är naturligtvis ett utslag av att risken att tappa insatsen bedöms till åtminstone 50 %, och förutsättningen för att en klok människa skall våga göra någon insats är att sannolikheten säger att man skall gå med vinst.

Den normale uppfinnaren har bara ett projekt i taget och saknar därmed möjlighet att i samma inkomstkälla göra avdrag för sina förluster mot inkomster på andra projekt som går med vinst.

Med det skattesystem vi har är det alltså inte riktigt förnuftigt att ägna sig åt "hobbyuppfinning". Detta kan vara en förklaring till att man i så hög grad ser ned på uppfinnare nu för tiden och kallar dem "uppfinnarjockar". På en för uppfinnare bättre tid, förr i världen, var det annorlunda, och det är ju inte så länge sedan som legendbildningen frodades kring kända uppfinnare, hur de vid tidig ålder byggde om väckarklockor så att de kokade morgonkaffe, hur de på sitt första jobb hittade på någon fiffig krok som skötte den maskin de blivit anförtrodda, så att de kunde sitta och tänka på något trevligare och intressantare, etc. Detta folkloristiska inslag har nu alldeles försvunnit, och dess värre verkar uppfinnarna i stor utsträckning ha gått samma väg.

Jag menar att situationen här i Sverige är mycket kritisk. Det är riktigt att på allra sista tiden tillkommit inslag som ger en viss hjälp åt uppfinnarna. Jag tänker på uppfinnarkontona, som gör att inkomst av uppfinningar nu kan fördelas genom uppfinnarkonto, liknande skogskonto. Redan tidigare hade man ju möjlighet att fördela beskattningen på flera inkomstår genom "ackumulerad inkomst", ett institut som f. ö. tillkom på grund av den hårda beskattning som drabbade gengasens uppfinnare Swedlund, när han på grund av andra världskriget plötsligt fick vederlag för ett mångårigt forsknings- och utvecklingsarbete.

Dessa åtgärder kan emellertid inte lösa det grundläggande problemet, nämligen att inkomster från uppfinningar inte är vanliga inkomster utan inkomster som kommer från ett alldeles osedvanligt risktagande. Från den synpunkten kan verksamheten betraktas som analog med deltagande i lotterier. Ingen klok människa lägger ned någon betydande del av sina tillgångar på lotterier, trots att vinstskatten och arrangörens förtjänst knappast torde vara lika betungande som den sammanlagda verkan av förlustrisk och skatt, när det gäller uppfinningar.

För några år sedan avgjorde regeringsrätten ett ärende som avsåg skatten för att Selma Lagerlöfs dödsbo sålde filmrättigheterna för återstående skyddstid för Herr Arnes penningar. Det befanns att detta inte var inkomst av rörelse och inte heller realisationsvinst, eftersom författarinnan aldrig

köpt rätten utan "uralstrat" den själv. Försäljningen kunde alltså ske skattefritt. Regeringsrätten hänvisar själv till att det skulle gått annordlunda om det rört sig om en patenträtt, eftersom det finns en särskild lag som säger att inkomst av försäljning av patenträtter alltid är inkomst av rörelse. Man kan alltså säga att uppfinnarna rent av är diskriminerade.

Med hänsyn till dessa förhållanden finns det god anledning att åstadkomma en helt annan behandling av uppfinnare och uppfinningar. Enligt min mening vore den lämpligaste lösningen att faktiskt behandla "hobbyuppfinnare", dvs. enskilda privatuppfinnare, precis som man behandlar "hobbyhästägare" och betrakta saken så, att deras kostnader, sedda från en kollektiv synpunkt, är så stora att de uppväger inkomsterna, varför det är rimligt att i viss mån göra det ekonomiska resultatet fritt från skatt. Någon nämnvärd förlust för statskassan skulle detta inte medföra. Särskilt skulle det medföra en vinst, om man jämförde med den formellt rättvisaste lösningen, att alla utgifter finge dras av i inkomstkällan rörelse och i värsta fall få kompenseras genom inkomster i andra inkomstkällor, vilket uppenbarligen skulle bli väldigt dyrt i minskade skatteinkomster, med hänsyn till att man finge medge avdrag för varenda hobbyverkstad.

Rent tekniskt skulle en dylik lösning lämpligen ta sig uttryck i en ändring i anvisningarna till kommunalskattelagens 28 §, punkt 1. andra stycket. Den föreslagna ändringen skulle innebära att "hobbyuppfinnaren" fick skattefrihet för en patenträtt eller en mönsterskydds rätt som han sålde men – liksom nu gäller – ej finge göra avdrag för sina kostnader. För att göra lagstiftningen neutral mellan alternativen egen exploatering och försäljning i ett för allt eller genom licensiering bör uppfinnaren då rättigheten uppkommer få utan skatt ta upp avsaluvärdet av uppfinningen i sina handelsböcker och sedan göra avskrivningar däremot, när intäkter inflyter.

Jag hemställer med stöd av det anförda

att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag innebärande att inkomster från hobbymässiga uppfinningar undantas från beskattning i enlighet med det anförda.

Stockholm den 19 januari 1982

MARIANNE KARLSSON (c)